

Vefa Nedir?

Vefa; kişinin vadine, ahdine ve yeminine sadık kalması, dostlarını unutmaması, onların dostluklarına ve iyiliklerine daha güzeliyle karşılık vermesidir. Böyle insanlara vefakâr denilir. Vefa, bir Müslüman'da bulunması gereken en güzel ve en faziletli meziyetlerden ve hasletlerden biridir. Vefanın zıddı nankörlük ve yapılan iyilikleri unutmaktır. Asilzade bir kişi yapılan iyilikleri unutmaz, ahdinde ve vadinde sadakat gösterir ve böylece vefalı olduğunu ortaya koyar. Sözünde ve vadinde sadık olmayanlara itimat edilmez, hürmet ve muhabbet gösterilmez. Onların kadir ve haysiyetleri zir-ü zeber olur.

Vefa, gerek ind-i İlahide gerekse içtimai hayatta insanın itibarını ve şerefini artırır. Vefa, dinen, aklen ve vicdanen yerine getirilmesi vacip olan en büyük hakikatlerden biridir. Vefa daima baş üstünde taşınan kıymettar bir taçtır.

Vefa dostlukları arttırır. Vefalı insan herkes tarafından takdir edilir ve sevilir. Vefa insanı a'layı illiyyine çıkarır ve Allah'a dost eder. Heyet-i içtimaiyenin maddî ve manevî yükselmesi ahitlere riayet edip yerine getirmekle mümkün olur. Hayat-ı beşeriyenin ruhu ahde vefadır. Vefasızlar dünya ve âhirette kendilerine dost bulamazlar. İhtiyaç ve zaruret hallerinde de kimseden yardım görmezler.

Vefanın bir çok şubesi vardır. Biz burada sadece dört kısmından bahsedeceğiz.

1. *Allah Tealaya karşı vefa,*
2. *Peygamberimizin vefası ve Ona karşı müminlerin vefası,*
3. *İnsanların birbirlerine karşı vefası,*
4. *Milletin devletine, Devletin milletine karşı vefası.*

1. Allahu Tealaya Karşı Vefa:

Vefanın en büyüğü, insanın bezm-i ezelde Rabbine verdiği ahdinde durması, yaratanını tanıması, emirlerini yerine getirip, yasaklarından kaçınması ve O'nun verdiği sayısız nimetlere şükürle mukabelede bulunmasıdır.

Bir ayette mealen şöyle buyrulur:

“...Allah'a verdiğiniz ahdi tutun.”[1](#)

İnsan, ancak Cenab-ı Hakk'a ezelde verdiği sözü yerine getirmekle vefalı ve sözünde sadık olmuş olur. Bu bakımdan ahitten dönmek veya ahdi yerine getirmemek haramdır, vefasızlık ve sadakatsizliktir. Nitekim bir ayette mealen şöyle buyrulur:

“Bir de Rabbin, Âdemoğullarından, bellerindeki zürriyetlerini alıp da onları kendi nefislerine şahit tutarak (ruhlara) 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' dediği vakit, 'Evet Rabbimizsin, şahidiz.' dediler. (Bunu) kıyamet günü 'Bizim bundan haberimiz yoktu.' demeyesiniz diye (yapmıştık).”²

Bu ayet-i kerimeye göre, her mümin, gerek Cenab-ı Hakk'ın teklif etmiş olduğu emirleri, gerekse insanlara verdiği ahitleri, yeminleri ve akitleri güzel bir şekilde yerine getirmelidir.

2. Peygamberimizin Vefası ve Ona Karşı Müminlerin Vefası:

Her güzel ahlakta olduğu gibi, vefada da en ileri zat Hz. Peygamber'dir. (s.a.v) O, sözüne, şehâdetine, ahidine, kefâletine ve sadakatine son derece vefalı idi.

Allah Resûlü (s.a.v) birine söz verdiğinde şartlar ne olursa olsun mutlaka onu yerine getirirdi. Abdullah b. Ebi'l-Hamsa (r.a.) şöyle anlatıyor:

"Henüz Peygamberlik verilmeden önce Hz. Muhammed (s.a.v.) ile bir yerde buluşmaya karar verdik, fakat ben verdiğim sözü unuttum. Aradan üç gün geçtikten sonra hatırladım ve buluşacağımız yere gittim ki, Hz. Muhammed (s.a.v) hâlâ orada bekliyor. Yanına yaklaştığımda bana şöyle dedi:

“Abdullah nerede kaldın, bak bana eziyet ettin; üç gündür seni burada bekliyorum.”

Hz. Peygamber üç gün boyunca her gün söz verdiği saatte gelip o kişiyi beklemiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) Mekke müşriklerinin zulmünden kaçarak kendisine sığınan sahabelere kucak açan Habeş kralı Necaşi'yi daima hayırla yad etmiş, öldüğünde giyaben cenaze namazını kılmış ve ona dua etmiştir. Daha sonra Medine'ye gelen oğluna kendi eliyle hizmet ederek vefasını ortaya koymuştur.

Yine Hz. Peygamber (s.a.v) kendisine hizmet eden bir Yahudinin hastalandığını duyunca ziyaretine gitmiştir.

Bir mü'minin Hazret-i Peygambere (sav) karşı vefası ise, O'nun sünnet-i seniyyesini hayatına tatbik etmesi, O'nu, nefsinden, evladından, ana ve babasından daha ziyade sevmesi ve O'na (sav) daima salâvât getirmesidir.

3. İnsanların Birbirlerine Karşı Vefası:

Müminlerin birbirlerine karşı vefa göstermelerinin en önemli şubesi, hiç şüphe yok ki anne ve babaya vefadır.

Evet, anne ve babaya karşı vefa, onlara itaat ve hürmet etmektir. Anne babaya itaat etmek, hürmette bulunmak ve ihtiyaçlarını temin etmek dinî, fitrî ve vicdanî bir vazifedir. Şartlar ne kadar ağır olursa olsun anne ve babaya yardım etmek, hizmet edip ihtiyaçlarını gidermek ve onları himaye etmek bir evlat için farzdır. Nitekim bir ayette mealen şöyle buyurur:

"Rabbin, 'Kendinden başkasına kulluk etmeyin. Ana ve babaya ihsan edin' diye hükmetti. Eğer onlardan biri veya her ikisi senin yanında ihtiyarlığa ererlerse onlara 'Öf!..' (bile) deme. Onları azarlama. Onlara çok güzel (ve tatlı) söz söyle."[3](#)

Kullarına daima lütuf ve ihsanda bulunan Cenab-ı Hak, bu ayette önce zatından başkasına ibadet etmemeyi ve hemen ardında da ana babaya ihsanda bulunmayı, onlara hürmet etmeyi ve haklarında güzelce muamelede bulunmayı emretmiştir. Bu da ana- babaya itaatin ve onların hukuklarının ne kadar ehemmiyetli olduğunu ortaya koymaktadır.

Anne ve babanın evlatlarına göstermiş oldukları şefkat ve merhamet, ikram ve ihsanlara bedel, onlar da ana- babalarına ikram ve ihsanda bulunmalı ve onlara karşı vefalı olmalıdırlar.

Vefanın en önemli şubelerinden biri de akraba ve taallukatın hak ve hukukuna riayet etmektir.

Akrabalar dışındaki müminlerin birbirlerine karşı vefası ise, birbirlerinin hukukuna ve verdikleri sözlerine riayet etmeleridir. Nitekim Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerîm'de müminlerin özelliklerinden bahsederken:

"O müminler, üzerlerindeki emanetleri gözetirler, verdikleri sözleri tamtamına tutarlar..."[4](#)

buyurmaktadır. Başka bir ayette ise şöyle buyrulur:

“Onlar emanetlerini ve ahitlerini gözetirler.”[5](#)

4. Milletin Devletine, Devletin Millete Karşı Vefası:

Milletin devletine karşı vefası, meşru olan şeylerde ona itaat etmesidir. Bir devletin milletine karşı vefası ise, onların maddî ve manevî ihtiyaçlarını temin edip, huzur içinde yaşamalarını sağlamasıdır.

Ahde vefanın ve sözde sadakatın önemini ortaya koyan şu ibretli kıssayı da dikkatinize sunmak istiyorum:

Tarihten öğrendiğimize göre, İbrahim Ethem, memleketi olan Belh'ten ayrıldığında geride süt emen bir oğlu kalmıştı. Oğlu büyüdüğünde vâlidesine, babasının nerde olduğunu sorar. O da babasının Mekke'de bulunduğunu söyler. Bunun üzerine oğlu, hem hac farızasını yerine getirmek hem de babasına kavuşup hizmetinde bulunmak arzusuyla bir çok kişi ile beraber yola çıkar ve Kâbe-i muazzamaya varır.

Mekke'de bulunan İbrahim Ethem, bir gün beytullahı tavaf ederken hüsün ve mehalat sahibi, güzel yüzlü bir genç onun nazar-ı dikkatini celbeder. İbrahim Ethem o gencin yüzüne bakarak ağlamaya başlar. Yanındaki dostları bu durumu ona arız olmuş bir noksanlık olarak telakki eder, onun ulvi şanına yakıştıramaz ve bu duruma hayret ederler. Tavaf tamamlandıktan dostları İbrahim Ethem'e:

“Az önce beytullahta bizimle beraber tavaf eden gayet yakışıklı ve hüsün-ü cemal sahibi bir genç vardı. Siz, sürekli onun cemaline hayran hayran bakarak ağladınız. O gence bu kadar dikkatle bakıp ağlamanızın hikmetini anlayamadık?..” derler. İbrahim Ethem:

“Nazar-ı dikkatimi ve rikkatimi celbettiğini gördüğünüz o hüsün ve cemal sahibi genç, gözümün nuru ve ciğerparem oğlumdur. Allah yolunda bütün masıvayı terk etmeğe ahd ettiğim zaman, o nur-u didem, daha süt emme çağında bir çocuktuktu. Aradan yıllar geçti, şimdi ise koca bir delikanlı olmuş. Ömrümün mahsülü ve semere-i fuadım olan evladımı bağırma basıp bir gül gibi koklayabilirdim. Lakin masıvayı katiyen terk ettiğime dair Allah ile ahid ve yeminim vardır. Bu ahdimden asla dönmem. Allah'tan haya ederim. Bunun için onun babası olduğumu söylemedim, yüzüne uzaktan bakarak kalbimde uyanmış olan baba şefkatini ağlayarak teskin etmeğe çalıştım.” der.

Evet, bu gibi yüksek hakikatlerde böyle arif-i billah olan zatlara uymak lazım gelse de ahde vefanın ve hukuk-u İlahiyeye riayetin bu derecesi ancak İbrahim Ethem gibi Allah dostlarının şanına yakışır bir haldir. Bizim gibi günahkar ve acizlerin onların bu gibi ulvi meziyetlerine yetişmesi asla mümkün değildir. Heyhat!

Bu büyük zattan misal vermişken hayatından çok az da olsa bahsetmek istiyorum.

İbrâhim Bin Edhem

Tâbiînin meşhûr âlimlerinden ve evliyânın büyüklerinden olan İbrahim Ethem, 714 (Hicri 96) senesinde Belh şehrinde dünyaya geldi ve 779 (Hicri 162) yılında Şam'da vefât etti. İsmi, İbrâhim bin Edhem bin Mansûr, künyesi Ebû İshâk'tır. Nesebi Hazret-i Ömer'e dayanır. İbrahim Ethem, Fudayl bin İyâd, İmrân bin Mûsâ bin Zeyd Râi ve Şeyh Mansûr Selâmi'nin sohbetinde bulunmuş ve Veysel Karânî Hazretlerinin rûhâniyetinden istifâde etmiştir.

Ayrıca İmâm-ı A'zam Hazretlerinin sohbetleriyle olgunlaşan İbrahim Ethem, dinde fakih ve müctehid oldu. Rumlarla yapılan cihadlara katıldı. Arap lisânını çok fasîh konuşurdu.

Allah dostlarından olan İbrahim Ethem Hazretleri taç ve tahtını terk etmeden evvel **Belh hükümdarı** idi.

İbrahim Ethem'in irşadına ve bütün masıvayı terk ederek Hakk'a vasıl olmasına sebep olan ibretli birkaç hadiseyi dikkatinize sunmak istiyorum.

Afganistan'ın Belh şehrinin Melik'i olan İbrahim Ehem, genç yaşından itibaren av meraklısıydı. Yine bir gün mahiyetindekilerle beraber ava gitmişlerdi. Sahrada bir ceylan beliriverdi. İbrahim Ethem ceylanın peşine düştü. Elini gözlerine siper edip ilerdeki karartıyı süzmeye başladı. Ona yaklaşınca bir karganın eli ayağı bağlanmış çaresiz bir adamı beslediğini gördü. Bu duruma çok şaşırarak İbrahim Ethem, hemen adamın ellerini çözdü. Adam, haramiler tarafından soyulduğunu, ellerinin bağlanarak ölüme terk edildiğini ve karganın kendisine yiyecek getirdiğini söyledi.

Bu hadise İbrahim Ethem'i derinden etkilemişti. **Bir karganın insana olan merhametini gördükten sonra hayvanlara el kaldırmaktan ve avlanmaktan vazgeçti.** Mevlânâ'nın ifadesiyle; *"ava giderken, kendisi avlandı."* Asıl onu düşündüren, o kargayı oraya sevk edip çaresiz adamı sahrada besleyen İlahi merhametti. Gece-gündüz tefekkür etmeye başladı. Her şeyini terk ederek Allah Teâlâya gönül verdi. Bundan sonra mübârek sözleri ve kerâmetleri dilden dile dolaştı, muhabbeti hep gönüllerde yaşadı. Nice dünya sultânları unutuldu, fakat o gönüller sultanı unutulmadı. O hâlâ gönüllerde yaşıyor ve yaşamaya da devam edecektir.

İbrahim Ethem, bir gece tahtı üzerinde uyuya kalmıştı. Gece bir gürültü ile uyandı. Tavan sallanıyordu. seslendi:

"*Kim o?*" Damdaki,

"Tanıdık biriyim, devemi kaybettim onu arıyorum." dedi. İbrâhim Edhem,

"*Hey şaşkın, ne diye damda arıyorsun? Damda deve mi olur?*" deyince, damdaki zât,

"Ey gâfil, sen Allah Teâlâyı altın taht ve süslü elbiseler içinde arıyorsun. Damda deve aramak bundan daha mı acâyib?" dedi.

Bir gün sarayda umûmi bir ziyâfet verildi. Devlet adamları yerlerini almış, hizmetçiler beklerken, gayet heybetli bir zat geldi. Bu heybetli zâta İbrâhim Edhem "*Ne istediğini sordu.*" O da; "**Bu handa konaklamak istiyorum.**" diye cevap verdi. İbrâhim Edhem; "*Burası han değil, benim sarayımdır.*" diye cevap verdi. Bunun üzerine o zât, "**O halde bu saray bundan evvel kimindi?**" diye sorunca, İbrâhim Edhem; "*Pederimindi!*" dedi. Gelen zât; "**Ondan evvel kimindi?**" diye tekrar sordu. İbrâhim Ethem; "*Filân zâtın!*" dedi. O zât; "**Ondan evvel kimindi?**" diye sorduğunda, İbrâhim Edhem; "*Filân oğlu filânın!*" cevâbına, o zâtın; "**Bunlara ne oldu?**" suâline de İbrâhim Edhem; "*Öldüler!*" cevâbını verdi. Gelen heybetli kimse; "**Bu nasıl senin sarayın ki, biri gelmeden biri gider?**" diyerek çıkıp gitti.

İbrâhim Edhem o zâtın peşinden koşarak kim olduğunu sordu. O da, Hızır olduğunu söyledi.

Bu hadiseden sonra İbrâhim Edhem hazretlerinin kalbi, Allah aşkı ile yanıp tutuştu ve böylece tacını ve tahtını terk ederek Mekke'nin yolunu tuttu.

İbrahim bin Ethem Hazretleri şehzâdeliği zamanında bir gün odasına girince hizmetçisinin kendi yatağında yattığını görür, öfkelenir ve ona dayak attırır. Hizmetçi dayağı yedikçe güler. İbrahim Ethem niçin güldüğünü sorunca, hizmetçi şöyle der:

"Yatağınızı temizlerken, biraz üzerinde yattım ve bu kadar dayak yedim. Siz yıllardır bu yatakta yatıyorsunuz. Acaba âhirette hâliniz nice olur, diye düşündüm de onun için gülüyorum."

Hizmetçisinin bu sözlerinden çok etkilenen ve kalbi Allah'ın aşkı ile yanmaya başlayan İbrahim Ethem, yaptığı bütün günahlara, hatâ ve kusurlara tövbe eder; tacını, tahtını ve saltanatını terk ederek hak yoluna girer.

Niyazî Mısırî Hazretleri, ondaki Allah aşkını şöyle dile getirir:

*"İbrahim Edhem'i derviş eden aşkıdır,
Derdine düşenin tacı târ u mâr olur."*

"Allah aşkı, kişiye saltanatı terk ettirir. Her şeyin sınırı vardır, ama aşk sınır dinlemez. Zincirler koparır."

Bir insanın kalbi Allah sevgisi ile dolarsa, artık onun bütün hücreleri o aşk-ı ilâhi ile yanar tutuşur.

İbrahim Edhem Hazretleri, sarayı terk edince vezirleri peşine düşerler. Onu, bir ırmak kenarında dalgın ve mest bir halde görünce: *"Hünkârım! Saray sizi bekliyor, sizi götürmeye geldik."* derler.

İbrahim Ethem Hazretleri: **"Beni hangi saraya davet ediyorsunuz, taştan kerpiçten yapılan saraya mı? O saray sizin olsun. Ben, şimdi gönül sarayına sultan oldum."** der ve onların teklifini reddeder.

Evet, Allah, bir şeyi murat ederse, bazı sebeplerle kulunu irşat eder. O kul ister paşa, ister geda olsun, fark etmez.

Dipnotlar:

[1](#) En'am Suresi, 6/152.

[2](#) A'râf Suresi, 7/172.

[3](#) İsrâ Suresi, 17/23.

[4](#) Mü'minun Suresi, 23/8.

[5](#) Me'âric Suresi, 70/32.